

A. Köbben

Repliek

Ik beperk mij in mijn commentaar tot drie punten: (1) – Ir. van Hasselt acht maatregelen van het soort dat ik voorsta *ongewenst*. Hij zou liever zien dat al dat buitenlandse volk *en masse* over de grenzen verdween, goedschiks dan wel kwaadschiks. Dat kan hij nu wel willen, maar mijn punt is nu juist *dat die optie niet (meer) openstaat*. Uit eigen vrije wil zullen de meesten hunner niet vertrekken, ook al zeggen ze en menen ze van wel (dat leert ons nu juist de studie van Mw. van den Berg). Ze het land tegen hun wil uitzetten, daartegen verzetten zich juridische verplichtingen, economische belangen (de werkgevers, die gastarbeiders in dienst hebben, zullen je zien aankomen) en politieke standunten. Het is van H's goed recht te trachten dat allemaal met legale middelen te veranderen, maar als hij ook maar enigermate realistisch is, zal hij inzien dat hem dat, zegge, binnen één generatie niet lukken zal. En intussen is het kwaad geschied. Wat hoogstens tot de politieke mogelijkheden behoort, is te voorkomen dat er stromen nieuwe buitenlandse arbeiders komen.

Om geen misverstanden te wekken: persoonlijk zou ik ze ook niet het land uit *willen* zetten. Misschien omdat ik 'sentimenteel' ben, maar in ieder geval omdat ik zulks niet netjes zou vinden. Van Hasselt denkt daar anders over, maar dat doet er niet toe. Als hij inziet dat hun tegenwoordigheid hier onvermijdelijk is, kan er misschien nog een mooi bondgenootschap tussen ons groeien.

(2) – Maar van Hasselt acht mijn voorstel ook *onuitvoerbaar*. Zijn eerste argument daarvoor is dat die mensen hier gekomen zijn als trekarbeider (geenszins met de bedoeling hier te blijven), niet als immigrant. Dat is inderdaad een sterk punt, een moeilijkheid, waarop ikzelf in mijn eerdere stuk ook met nadruk gewezen heb. Toch geloof ik dat hij al te somber is. Zijn pessimisme stoelt vooral ook op de overdreven eisen, die hij aan geslaagde immigratie stelt. Hij wil daarvan blijkbaar pas spreken als iemand in zijn handelen, praten en denken volstrekt gelijk geworden is aan ons, Nederlanders. Maar dat is helemaal geen voorwaarde om behoorlijk in onze samenleving mee te draaien!

Wat van H. onderschat is het vermogen van mensen om adequaat te handelen in twee sterk uiteenlopende culturen. We zien dit verschijnsel vooral in Amerika:

Mr. X zegt van zichzelf: 'ik ben een Pool', waarmee hij bedoelt dat hij vlak na de eerste wereldoorlog als kind met zijn ouders uit Polen naar de V.S. gekomen is. Thuis spreekt hij nog steeds Pools, zij het doorspekt met Engels; op vrijdagavond eet hij Poolse bonensoep, zijn meeste vrienden zijn 'Pools' als hij. Hij heeft een behoorlijke baan, die hem voldoening schenkt; woont in een aardig huis; is trots op zijn kinderen, waarvan één het tot professor aan een goede Universiteit gebracht heeft.

Trouwens, wat denkt van H. van de (religieuze) Joden in ons land? Die hebben de eeuwen door hun eigen cultuur grotendeels bewaard, en niemand zal toch ontkennen dat zij waardevolle en volwaardige medeburgers geworden zijn.

Een extra argument van mijn opponent is nog de Islam. Volgens hem maakt de Islam integratie bijzonder moeilijk, zo niet onmogelijk. Ik ben daar niet zo zeker van. Het is met de Koran als met de Bijbel (ik zeg het zonder ironie): hij past zoal niet bij iedere levenswandel, dan toch bij zeer uiteenlopende vormen van bestaan en zeer uiteenlopende opvattingen. Sommige mensen baseren hun socialistische, anderen juist hun conservatieve denkbeelden op de Islam (verg. L. C. Biegel: *Minderheden in het Middenoosten*, Deventer, van Loghum Slaterus, 1972, p. 141, 146, 324-325).

Als van H. zijn zin krijgt zullen buitenlandse werknemers hier nimmer een permanente verblijfsvergunning krijgen en steeds met uitzetting bedreigd worden. Dit is de zekerste manier om te krijgen

Vervolg op p. 292

Dr. A. J. F. Köbben (1925) is verbonden aan het Centrum voor Onderzoek van Maatschappelijke Tegenstellingen (C.O.M.T.) van de Rijksuniversiteit Leiden. Publiceerde recentelijk samen met anderen *Toen en thans; de sociale wetenschappen in de jaren dertig en nu* (Ambo, Baarn, 1978). Adres: C.O.M.T., Hooigracht 15, Leiden, telefoon 071-148333.

Vervolg van p. 287

de Vereeniging vormen zijn zo heterogeen van wat hij en ik bovenal vrezen: een onverteerd brok in onze samenleving. Wie voor eerstejaarsstudenten een mooi voorbeeld zoekt van een selffulfilling prophecy, voilà, hier is er één.

(3) – Dr. Bruyn heeft het over 'de Tweede Commissie Köbben, die moet adviseren over het gastarbeidersbeleid'. Misschien bedoelt hij de Adviescommissie Onderzoek Culturele Minderheden, die de Minister van C.R.M. moet adviseren, (zoals de naam zegt) over *onderzoek* t.b.v. en onder minderheden. Gans iets anders dus. Ik zou ook nog kunnen fulmineren tegen zijn verdachtmaking van enkele, ongenoemde leden van die Commissie. Maar de 700 woorden, die de redactie mij voor deze repliek gegund heeft, heb ik al ruimschoots opgebruikt. Eigenlijk maar gelukkig!

Errata

In het jongste oktobernummer zijn, gelukkig enigszins uitzonderlijk, enkele storende drukfouten geslopen, waarvoor wij auteurs en lezers excuus vragen. In de repliek van *Köbben* dient op blz. 292, tweede kolom, de eerste regel verwijderd te worden.

In het artikel van *De Groot* is zeer veel fout gegaan:
p. 273, linker kolom, 2de alinea, regel 15: invoegen tussen 'dan' en 'moeten': 'zou'.
p. 273, rechter kolom regel 8: achter 'taken' haakjes sluiten.
p. 273, tussen de strepen rechts onder: regel 7 en 8 moeten verwisseld worden.
p. 275, linker kolom, regel 5 moet aldus luiden: 'Kenmerkend is dat dit 'onderwijscontract' de'.
p. 275, rechter kolom, regel 6 van onder: achter 'uit-

latingen' haakjes sluiten.

p. 276, linker kolom, onder *Equivalentiepunt* regel 6: 'v.w.o.-opleidingen' moet zijn 'w.o.-opleidingen'.

p. 276, linker kolom, regel 3 van onder: invoegen een streepje (—) tussen 'vroeger' en 'inderdaad'.

p. 277, laatste kolom van het schema:

20 % — W (ond.)	W (ond.)	} 20 %
20 % — W (pr.)	moet zijn W (pr.)	
20 % — W (ler.)	W (ler.)	

N.B. Deze 20 % (eenmaal) moet geheel rechts staan; zodat de som van de daar vermelde percentages 100 % is.

p. 278, linker kolom, voorlaatste alinea, op één na laatste regel: 'abstractie' moet zijn 'abstracte'.

p. 278, rechter kolom, onder '*Een concentrische opzet*', derde alinea, regel 6: 'denkt' moet zijn 'bedenkt'.

p. 280, rechter kolom, onder *Goede strategie?* regel 4: punt vervangen door vraagteken.